

KESAM DEĞERLENDİRME NOTU

Kırklareli Üniversitesi
Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi

03/05/2013

No: 2013/02

<http://kesam.kirklareli.edu.tr>

HANEHALKI İŞGÜCÜ İSTATİSTİKLERİ BAĞLAMINDA SON DÖNEM TÜRKİYE İŞGÜCÜ PİYASALARINA İLİŞKİN GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 1988 yılından itibaren düzenli olarak uygulanmakta olan Hanehalkı İşgücü Anketi istihdam edilenlerin; iktisadi faaliyet, meslek, işteki durum ve çalışma süresi, işsizlerin ise; iş arama süresi ve aradıkları meslek (ya da iş) ve benzer özellikleri hakkında bilgi derlemek amacıyla uygulanmakta olup, ülkedeki işgücü piyasasının özellikleri hakkında bilgi veren temel veri kaynağıdır. Elde edilen verilerin kapsamına bakıldığında; okul, yurt, otel, çocuk yuvası, huzurevi, hastane ve hapisanede bulunanlar ile kışla ve ordu evlerinde ikamet edenler kapsam dışı bırakılarak değerlendirmeye alınmadığı görülmektedir. Veriler, belirlenen örnekleme yöntemine göre seçilen hane halklarından derlenmektedir.

Türkiye genelinde işsiz sayısı 2013 yılı Ocak döneminde geçen yılın aynı dönemine göre 226 bin kişi artarak 2 milyon 890 bin kişiye yükseldi.

Çalışmamızın amacı ise; hanehalkı işgücü istatistikleri çerçevesinde son dönem Türkiye işgücü piyasasına ilişkin genel bir değerlendirme yapmaktır.

İŞSİZLİK VE İSTİHDAM

Günümüzde gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun bütün ülkeleri

GÜLŞEN ÇETİN AYDIN
Doktora Öğrencisi

kesam@kirklareli.edu.tr

Yayın Koordinatörü

OĞUZ BAŞOL
Öğretim Görevlisi

oguzbasol@kirklareli.edu.tr

Kırklareli Üniversitesi
Ekonomik & Sosyal Araştırmalar
Uygulama ve Araştırma
Merkezi

<http://kesam.kirklareli.edu.tr>

kesam@kirklareli.edu.tr

etkileyen bir sorun olan işsizlik çeşitli şekillerde tanımlanabilen bir kavramdır. Birey ve toplum açısından olmak üzere iki farklı şekilde tanımlanan işsizlik, birey açısından; çalışma yeteneğinde, isteğinde ve çalışmaya hazır bir durumda olup da gelir sağlayan bir işe sahip olamama durumunu ifade etmektedir. Toplum açısından ise işsizlik, en değerli üretici kaynak olan işgücünün bir bölümünün kullanılamaması, boşa harcanması olarak tanımlanmaktadır. İşsizliğin tanımına bakıldığında; çalışma gücünde ve isteğinde olup da iş bulamayan kişilerin varlığı söz konusudur. İşsizlikte; emek faktörünün fiili olarak üretime katılmadığını görmekteyiz. ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) işsizliği, şu şekilde tanımlamaktadır: İş yok (iş olmama), yani ücretli veya kendi hesabına çalışma şeklinde istihdam edilmemiş olanlar ile iş arama, yani belirli bir süre önce iş aramak üzere belirgin adımlar atmış olanlardır. İşe başlamaya hazır olma, referans dönemi (tanımlanmış bir zaman dilimi/bir hafta veya bir gün) boyunca ücretli veya kendi hesabına çalışma şeklinde istihdam edilmeye hazır olanlar şeklindedir.

Türkiye genelinde işsiz sayısı 2013 yılı Ocak döneminde geçen yılın aynı dönemine göre 226 bin kişi artarak 2 milyon 890 bin kişiye yükseldi. İşsizlik oranı ise; iş bulamayan nüfusun toplam işgücüne oranını ifade etmektedir. İşsizlik oranı değerlendirildiğinde 0,4 puanlık artış ile % 10,6 seviyesinde gerçekleşti. Tarım dışı işsizlik oranı 0,5 puanlık artış ile % 12,9, 15-24 yaş grubunu

içeren genç işsizlik oranı ise 2,3 puanlık artış ile % 20,7 oldu.

Geniş anlamda üretim faktörlerinin üretim sürecinde kullanılmasını ifade eden istihdam kavramı dar anlamda, emek faktörünün üretim sürecinde bir girdi olarak kullanılmasıdır. İstihdam edilenlerin sayısı 2013 yılı Ocak döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre 958 bin kişi artarak 24 milyon 433 bin kişiye yükseldi. Bu dönemde, tarım sektöründe çalışan sayısı 58 bin kişi, tarım dışı sektörlerde çalışan sayısı 900 bin kişi arttı. İstihdam edilenlerin % 22,4'ü tarım, % 19,9'u sanayi, % 6,3'ü inşaat, % 51,4'ü ise hizmetler sektöründe yer aldı. Önceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında inşaat sektörünün istihdam edilenler içindeki payı 0,2 puan, hizmetler sektörünün payı 0,5 puan artarken, tarım sektörünün payı 0,7 puan, sanayi sektörünün payı ise 0,1 puan azaldı.

İSTİHDAM VE İŞGÜCÜNE KATILIM ORANI

İstihdam oranı ise; bir ülke ekonomisinde, belirli bir tarihte istihdam edilen işgücünün toplam işgücüne oranıdır. İstihdam edilenlerin oranı, bir önceki yılın aynı dönemine göre 1,1 puanlık artış göstererek % 43,2'den % 44,3'e yükseldi. İşgücüne katılım oranı, istihdam edilenlerle işsizlerin toplamının oluşturduğu işgücünün aktif nüfusa oranıdır. Bu oran, aktif nüfus içerisinde işgücünün nispi ağırlığını gösterir. Türkiye genelinde işgücüne katılım oranı, 2013 yılı Ocak döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre 1,3 puan artarak % 49,5 oldu. Aynı dönemler için yapılan kı-

yaslamalara göre; erkeklerde işgücüne katılma oranı 0,7 puanlık artışla % 70,4, kadınlarda ise 2,1 puanlık artışla % 29,3 olarak gerçekleşti. Mevsim etkilerinden arındırılmış istihdam edilenlerin sayısında 2013 yılı Ocak döneminde, bir önceki döneme göre 89 bin kişilik artış, işsiz sayısında ise 28 bin kişilik azalış meydana geldi. Mevsim etkilerinden arındırılmış işgücüne katılma oranı bir önceki döneme göre 0,1 puanlık artış ile % 50,9, istihdam oranı 0,1 puanlık artış ile % 46,1, işsizlik oranı ise 0,1 puanlık azalış ile % 9,4 olarak gerçekleşti.

KAYITDIŞI ÇALIŞMA

Kayıtdışı istihdam; ilk defa 1970 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) düzenlendiği Dünya İstihdam Programı kapsamındaki Kenya Raporu'nda "enformel sektör" olarak ifade edilmiştir. ILO enformel (resmi olmayan) sektörü; "süreklilik unsuru taşımadan bir kişinin veya birkaç kişinin oluşturdukları, başlıca amaçları kişilere istihdam ve gelir sağlamak olan, mal ve hizmet üretiminde bulunan, örgütsel kimliği gelişmemiş küçük ölçekli birimler" olarak tanımlamıştır. Kendi adına bağımsız ya da bir işverene hizmet akdiyle bağlı çalışanların çalışmalarının veya elde ettikleri ücret ve kazançların, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına hiç bildirilmemesi ya da gün sayısı veya ücret tutarı olarak eksik bildirilmesini ifade eder. Diğer bir ifade ile herhangi bir Sosyal Güvenlik Kuruluşu'na bağlı olmadan çalışma veya çalıştırılmadır. Kayıtdışı çalışma; ekonomik ve sosyal güvenceden yoksun çalışmak olarak ifade edilmektedir.

Herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadan çalışanların oranı, Ocak 2013 döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre 2,2 puan azalarak % 36,2 oldu. Bu dönemde, geçen yılın aynı dönemine göre tarım sektöründe sosyal güvenlikten yoksun çalışanların oranı % 82,8'den % 83'e yükselirken, tarım dışı sektörlerde % 25,1'den % 22,7'ye geriledi. Sosyal güvenlik kapsamında olmayan ücretli ve yevmiyeli çalışanların oranı ise bir önceki yılın aynı dönemine göre 2,3 puan azalarak % 19,6 oldu.

SONUÇ

Hanehalkı işgücü anketleri uygulanmaya başladığı tarihten itibaren tanım ve kavramlar açısından uluslararası standartlar doğrultusunda ve Avrupa Birliği'ne uyum çerçevesinde değerlendirilmektedir. Hanehalkı ile ifade edilmek istenen; aralarında akrabalık bağı bulunsun ya da bulunmasın, aynı konutta veya aynı konutun bir bölümünde yaşayan, kazanç ve masraflarını ayırmayan, birden fazla kişiden oluşan topluluktur. Anketin kapsamı; Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde bulunan hanelerde yaşayan tüm fertleri kapsamaktadır.

Ülkemizdeki işgücüne katılım oranının gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında düşük olmasının temelde iki nedeni vardır. Bunlardan birincisi, genel eğitim düzeyinin düşük olmasıdır. Çünkü eğitim düzeyi arttıkça işgücüne katılım oranı da artmaktadır. İkinci nedeni ise, kadınların işgücüne katılımının düşük olmasıdır. Kadınların işgücüne katılım oranının düşük olması toplam işgü-

cüne katılım oranını da alt seviyelere çekmektedir. Bölgesel ve geleneksel faktörler de kadınların işgücüne katılım oranını etkileyen unsurlar arasındadır.

Öte yandan kayıtdışı ekonomi ekonomik faaliyetlerin gizlenen kısmı olarak nitelendirilmektedir. Kayıtdışı istihdamın daha çok tarım ekonomisinin yaygın, bölgesel gelişmişlik farklarının ve göç

olgusunun fazla yaşandığı ekonomilerde yoğun bir biçimde ortaya çıktığı görülmektedir. Kayıtdışılığın yalnızca ülkemiz açısından yaşanan bir sorun olmayıp hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler açısından da önemli bir sorun olarak değerlendirilmektedir. İnsan odaklılığın azaldığı ve adaletin iktisadi rantın gerisinde kaldığı yaşadığımız yüzyılda kayıtdışıyla mücadele adına gerekli önemlerin alınması gerekmektedir.

Gülşen ÇETİN AYDIN

Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü lisans mezunudur. Mezuniyetinin ardından Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim dalında yüksek lisans eğitimine devam etmiştir. Çetin Aydın, halen Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim dalında doktora öğrenimine devam etmekle birlikte, çalışmalarında sosyal politika, iş hukuku ve çalışma ilişkileri alanında yoğunlaşmaktadır.

Kırklareli Üniversitesi
Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi
Rektörlük Kültür Merkezi A Blok Kırklareli/Merkez
Tel: +90 288 212 96 70 Dahili: 166 | Faks: +90 288 212 23 59
E-posta: kesam@kirkclareli.edu.tr Web: <http://kesam.kirkclareli.edu.tr>